

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Liber Chori B.M.V. in Erfordia - Cod. St. Peter perg. 50 a

Erfurt, [13. u. 14. Jh.]

Statuta provincialia

[urn:nbn:de:bsz:31-28186](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-28186)

Statuta Prouincialia

H manu tenendam ecclesiarum immunitatem. ⁴³
Ad conseruandum uis cleri. & honorem. & ecclesia
stice libertatis. necno contra usurarios manifestos.
ac indulgentiarum nimietate. ap̄decessoribz diu
sis diuisa emanauerunt p̄tempe statuta. de suorū
duntaxat consilio plator. Et licet plura ex illis sint de iūbo adū
bium p̄ sedem ap̄licam confirmata. ea tñ app̄batōne sacri consi
lij duximus in nouanda. ut p̄ hec inoticiam so. len. moze de
ueniat. Ac eo libentius obseruent̄ asingulis. quo cōmūniori
iudicio fuerint approbata. Statuit itaq; p̄mū recolende me
morie patris n̄r. s. Archiep̄e q; & dñs innocencius. p̄firma
uit. Cum indignū sit ualde illos in se ul' in suis p̄ eccliam pro
moueri qui honore cleri. & ecclastice libertatis subuersores. exis
tunt. hoc duximus statuendū. ut nullus de filiis eoz qui clericos
captiuauerint. ul' ad hoc opem ul' opam in penderint. aut in suis
domicilijs detinuerit captiuatos. Ad ordines. beneficia. aut & pre
laturas & dignitates aliquatenus admittant̄. immo ex delicto
p̄ntū ip̄o facto reddantur inhabiles. ad h̄c consequēda. sub p̄na
excois iam late s̄ne mandates examinatoribz clericoz capitulis.
p̄ronis. & archidiaconis. ut nullū ex talibz ad ordinem admittat̄.
capitula nullū ex eis ad p̄bendas eligant. p̄roni. nullū ex ip̄is p̄sen
tent. Ep̄i archidiaconi tales nō inuestiant ullo modo. Alioquin ca
pitula p̄roni. & canonici ip̄o f̄cō uis suū amittant & ad locū ep̄m de
uoluantur. Examinatores uo & archidiaconi aliquem ex talibz
ad ordines & beneficia scient̄ admittentes. ip̄s f̄cō s̄ntam excois incur
rant & alias p̄ ordinariū ḡuissime puniant̄. q; nos de illis p̄m
s̄oz sub p̄na simili duxim' statuendū. uidelz q; filie ip̄oz in claustris
cenobis ordinis cuiuscūq; nullaten' admittant̄. Statuit & alia
circa h̄ bone memone. S. Archiep̄e predecessor n̄r q; sanctissim' p̄
n̄r. Alexander de iūbo adūbium noscitur confirmasse sub has for
ma.

Offidg

*De filijs
clericorum
infames*

no

Berhardg

Alexand' episcopus servus servorum dei. Dilectis filiis capitulo et clero civitatis
 et dyocesis magunt. Salutem et apostolicam benedictionem. His que ab eccle-
 rum prelatiis pro ipsorum utilitatibus et defensione libertatis ecclesie p-
 uide statuerunt. Digne ad hunc usque apostolice muniminis firmitate. ut
 intemerata consistant cum non fuerint periculo immunita. Signifi-
 castis siquidem nobis quod bone memorie. S. archiepiscopi magunt. atten-
 dens quod per statuta que bone memorie. S. magunt archiepiscopi predecessori suis
 auctoritate apostolica ediderat contra illos qui prelatos et clericos magunt
 civitatis et dyocesis ausu sacrilego capere ac detinere captivos contra eccle-
 sticam libertatem presumebant non fuerat sufficienter eorum maliciis obuiatum
 ac uolens contra tante iniquitatis malum salubriter providere. dilige-
 ti meditatione perhibita de statu capituli necnon archidiaconorum aliorumque prelatorum
 eiusdem civitatis et dyocesis consilio et assensu statuit et ordinavit ut in-
 minus archidiaconus illius ubi prelatum vel religiosum aliquem seu clericum
 in sacris ordinibus constitutum et per dicos se gerentem capi seu detinere constituerit
 eo ipso cesset ab officiis divinis. Statuit insuper et etiam ordinavit
 ut in omnibus locis in quibus clericorum captivatores et eorum complices qui eis
 in huiusmodi maleficio consilium vel auxilium presterint domicilium seu iurisdictionem
 de se vel de iure obtinent in illis quoque locis ubi tales receptaculum
 habuerint infra easdem civitates et dyocesis. obseruent strictissime interdum
 ita videlicet ut corpora mortuorum ad sepulturam ecclesiam nullatenus ad-
 mittantur. et si forte in ecclesiis vel civitatibus per abusum laycalis potentie huiusmodi
 corpora tumultata fuerint. in eis prefatum interdictum nisi prius erectis
 exinde predictis corporibus nullatenus relaxet. Alia etiam statuta salu-
 bria et honesta contra presumptores eosdem in favore eiusdem libertatis ecclesi-
 ce archiepiscopi edidit supradictus per ut in eisdem litteris et factis exinde pleni-
 us continetur. Nos igitur vestris supplicationibus inclinati quod super hiis ab eodem
 archiepiscopo proinde factum et ratum et gratum habentes illud auctori-
 tate apostolica confirmamus. et presentis scripti patrocinio munimus.
 tenore litterarum ipsarum de verbo ad verbum presentibus inseri facientes.
Quia talis est.

Bertholdus
 Sifundus

De capite corpo
 cu prelati religiosi
 et facti captivi
 in detentis sunt

De de fructibus fructu
 in detentis et captivatoribus
 et in mora tenent

Quo
 unius
 fructus
 auctor
 suffic
 filius
 novos
 de cons
 mus
 suam
 in quo
 ordina
 chid
 ipso
 quar
 na p
 tur
 uator
 uari
 exere
 ita m
 tur
 tum
 sic p
 dotes
 bibu
 octu
 fici
 tis
 can
 et hu
 fici
 co se
 im id
 me p
 mule

197

In nomine dñi amen. Berh. dei grā sancte magunt. sedis archis & c.
unius p magunt dyoc. constitutis. & c. Cum p istud statutū qd dñs si
scius pie memorie pdecessor nre olim extra captiuatores clericor edidit/
auctoritate sed aplice sup hoc statuendo spali sibi data non sit adhuc
sufficient pmissim alias qd plati & clerus nre dyoc. anon nullis pditionis
siliis multiplicat aggrauent extra eccasticam libertate quia noua cont
nouos morbos optet antidota pparari multa delibatione phabita
de consilio & assensu Archidyaconoz prelatorum. & capli nri statui
mus. et iam nuc in quoslibet transgressores excommunicatōnis.
suam pmulgamus. ut non solum intinuis archidyaconatus illi
in quo platum uel religiosum aliquem seu clericum hentem sacros
ordines. & pro clerico se gerentem temere captuari. s; et intinuis ar
chidyaconis in quo captuari quempiam talium detineri qstiterit.
ipō scō cessetur. ab officis dnoꝝ. ut sic tam nobiles quā magnates
quam etiam plares cum plebe extra malefcores hī ex dnoꝝ caren
tia puocati consurgant ad libatōm illius qui ausu sacrilego detine
tur auxilium prestituri. Spali aut momibz illis locis. in quibz capti
uatores & eoz complices nre dyoc. in maleficio ipsis qsiluū ul' auxilium seu in
uantiē pstantes domiciliū obtinet. & siue de scō siue de iure iurisdicōne
exercent. aut ubi hnt receptaculum obseruetur districtissime int dcm
ita uidelz qd corpa mortuoz ad sepultam eccasticā nullatenus admittā
tur. Quinimo si p uolentiam laycalem in ecclis ul' cimitis fuerint
tumulata ibi nō relaxetur suā aliquō nisi pus electis illis corpbus
sic p laycalem uolentiam tumulatis. Durante etiā hī m dco sacer
dotes aliud face non presumant nisi qd in diebz dñicis pposito suis ple
bibus uerbo dei pmunciatis quoq; festiuis diebz qui in illa septimana
occurrunt eos aqua benedicta aspgant nullum omnino dicant of
ficiū in ayto semel in ebdomada absq; signo campanaz clausis of
tis cum suo tm ministro pro qficiendo uatico s; silentio missam di
cant. pre fatum m dcm iuxta modum & formā prescriptā reuerent
& humilit seruaturi. Archidyaconū qd & eoz officiales in aliis locis

nre dyocē. requisiti. predictos sacrilegos a suis subditis excommunicatos
denunciari faciant publice singulis dieb; dñicis & festiuis. donec capti
uatus liber et indemnis cum satisfōne debita dimittat. # Sequit̄ Berhūt̄ s.

hinc qui
aut ad se
vix iudi?

Ad hec quia prelati tam regulares quam seculares & alij clerici passim
trahuntur contra ecclesiasticam libertatem adiudicium seculare cū
hoc penitus sit absurdū. statumus ut actor qui maliciose in talem
inten. tauerit actōnem/etiam coram ecclesiastico iudice querens post
modū nullatenus audiatur & nichilomin⁹ si cōptum fuerit de ecclesiasti
ca psona calum. uose hi' nouissime querelam. ipe iudex qui ea re
cepta citationē emisit excois suā constringatur. usq; ad satisfōm
condignam artius euitandi. Preterea quia quidam a psonis ec
clesiasticis contra libertatem earū & approbatam consuetudinē exan
tiquis obre tam tempibus ab eis pedagia & thelonea extorquent in
terdum iniuste/tales ad abstinendū ab hi' eoz angariis & ad restitui
enda sic ex torta iniuste p ordinarios suos monitione pmissa p ecclesi
ticam cogantur censuram. Item licet contra spoliatores religiosorum
et clericoz certis remedijs in magunt. concilio sit pmissum ppter malici
am tamen hōm excrecentem statumus. ut quicūq; nobiles uel alij
ad tornamenta seu ad p̄lia p̄cessuri ad colligendū uiros & complices
suos iacuerint iugis monachoz cuiuscūq; ordinis/aut allodis ul'
possessionib; cleri & fecerint ibi dam. na. n̄ p ordinarios. uel eoz officia
les moniti. dedam. nis & iniuris irrogatis lesis satisficiant infra mē
sem/ ydem iudices certificati p iuramentum/ trū ad minus. quartū
interesse legalū psonarum demuria & offensa notoria/ excoicent
ipsos & denuncient omnib; artius euitandos. Omnia quoq; loca
in quib; hnt domicilia seu receptacula malefactores hi' subiciant
ecclesiastico interdicto usq; condigne fuit satisfactum. Preterea statum⁹
ut si qui religiosas aut ecclesiasticas qualescūq; psonas angariauerint
ad prestandum curtus suos uictualib; oneratis fructos ad expedi
ones/ aut bella/ seu alias p̄as angariauerint & onerauerint ma
nentis equis manum granis aut possessionib; sup eccle m

sen fane
ma clero
ad bella

pmgr
anact
facur
mora
men
omni
men
medi
meta
destu
Ad
co
modi
plim
rit st
ipse
tur
Co
decis
posse
eo q
sunt
dente
rum
amitt
natis
est ob
nes
uris
aduo

Dre
ficus
ad co
Cura id
tame
p
p
p

172
De p[er]p[et]ua
sacra lora

pinguandis p[er] ecclesiasticam simili p[er]secantur censuram. Exco[m]municamus et
anathematizamus om[n]is qui dicatas deo ecc[lesi]as ausu sacrilego p[ro]phanantes
faciunt munitiones de ipsis et ad firmandu[m] eas p[ro]fodiunt cymitia ossibus
mortuor[um] cictis om[n]is quoq[ue] adhibentes opem ul' opam consiliu[m] ul' iuuva-
men decumus exco[m]m[un]icatis sententie sibi iace. Eccl[esi]as etiam p[ro]phanatas et nichilo
om[n]ia illa loca in quib[us] auctores aut opem consiliu[m] ul' opam aut iuuva-
men prestantes h[ab]ent domicilia seu receptacula sibi cum ex n[un]c ecclesiastico
iudicio. In grauiore etiam penam talium subtrahant eor[um] familie sac-
meta et ecclesiastica sepultura donec cum debita satisfactione munitione
destruatur.

Ad extirpand[um] illam detestabilem corruptelam quor[um]dam p[ro]non[um]
ecc[lesi]ar[um] qui rectoribus ear[um] de sanctis spoliant dotem et ecc[lesi]am rebus
mobilib[us] et in d[omi]n[u]m immobilibus in salutis p[ro]p[ri]e dispendiu[m] et scandalu[m]
p[ro]limor[um]. Statuimus. ut siue clericus siue laycus hoc face[re] p[re]sumpse-
rit sit a iure p[re]sentandi ea iure suspensus. et loci archidiaconus ul' si
ipse negligens fuit. sup[er]ior ecc[lesi]am offerat ip[s]a iure. Vt[er]q[ue] aut[em] exco[m]m[un]ice-
tur et artius euitet donec cum debita satisfactione restituat sic abla-

Ceterum cum no[n] nulli ecc[lesi]ar[um] aduocati.
spe defensionis ear[um] in aduocatos ea conditione p[ri]mo assumpti q[ui]
dectis stipendijs et seruitijs spontanee deputatis eis ip[s]ar[um] ecc[lesi]ar[um] iura
possessiones et ho[n]es defendere deberet facti sunt ex defensorib[us] offensores
eo q[uod] tam immodatis exactionib[us] et seruitijs angant ho[n]es q[ui] no[n] pos-
sunt p[ro]p[ri]is d[omi]nis exoluere debitos c[on]s[er]u[er]e suos. Aliasq[ue] illicite diui-
dentes aduocantias in p[ar]tes inferioribus suis eas in graue ip[s]ar[um] ecc[lesi]a-
rum dispendiu[m] in feodare p[re]sumunt. Quia p[ri]uilegium meretur
amitte[re] qui concessa sibi ab utroq[ue] potestate. Statuimus q[uod] sponte assig-
natis p[ri]mo sibi stipendijs et seruitijs sint contenti. p[er] ut coram impio
est obtentum. siua p[ri]ncipum approbante. Aliasq[ue] ecc[lesi]ar[um] iura possessio-
nes et ho[n]es defendant et p[ro]tegant ut tenent. ni[si] hil aliud potestatis i-
uris sibi in eor[um] iurib[us] possessionib[us] et homib[us] usurpantes redintegret
aduocantias quas in p[ar]tes dilacerasse et suis inferiorib[us] in feodasse

Dicitur statuta v[er]bor[um] magne et Althoffenburg p[er] occasionem d[omi]ni adu[er]sus. Sed dicitur statutu[m] ut in
iudicio i[n]t[er] m[er]ita et i[n]t[er] p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a ignora[n]t[ur] o[mn]ino aut ex t[em]p[or]e p[ro]p[ri]a. uel tanta p[ro]p[ri]a de p[ro]p[ri]a. et
ab eo satisfactio nequeat extorqueri. non obstantib[us] statuta p[ro]p[ri]a celebrare d[omi]n[us] officia lib[er]e ualeat.
Cum id[em] de eo q[uod] est et quod no[n] apparet iudiciu[m] uidet[ur] et i[n]t[er] sit actio q[ui] excludit inopia debitor[um] d[omi]n[us]
tame[n] p[ro]p[ri]a sit igno[r]antia nec in iudicio statuto[rum] aliquid t[em]p[or]e. p[ro]p[ri]a statuto[rum] que in libro
p[ri]uilegio[rum] x folio.

noscunt feodotary taliter eas occupatas dimittant. Qd si non fe-
cerint infra mensem moniti p ordinarios ul p alios suos superiores
ipse aduocatus & suus feodotarius ad id faciend p excois & mrdicti sen-
tencias appellant. Demum statumus / ut si quis eccarū ul clericorū
bona. uel homines temere inuasert. spolys incendys. aut rapinis /
uel tollendo pignora eoz occōne cuiuscumq; etiam qōnis qm contra
alicuius ecclesie aduocatum pponit se hre secundum statuta concilii
magūt. &c. Nullum contra h' temerarios inuasores edita punitat.
Datum magūt &c. Nulli ergo hōim liceat hanc paginam nre con-
firmationis infringere ul ei ausu temerario contraire. Siquis autē
hoc attemptare presumpserit indignatōnem omnipotentis dei & be-
atorum petri & pauli apłoz eius se nouerit incursurum. Datum
anagme 8 kal. aug. pont. nri Anno. vi.

Nos igitur w. archis statuta ipa non solum aucte. h' sacri concilii
app. annus. uerū etiam hoc diximus adnectendū firmit sta-
tuendū q si temerari captiuatores clericorū aliqōs infamilia sua ha-
buerint clericos. ut pote capellanos. & siliarios & scriptores udem abst-
hant se statim a cōmuniōne ipsoz n solum in diuini s; in mēsa ac a
iis quib; cōmunicat ex cōicato quolib; illicite. Item nec consilius eoz
mī sint nisi forte tractatum herent cum eis de pcuranda libatōne ip-
soz quam si infra duos menses pcurare non potunt sub pena exco-
municatiōnis iam late pcpimus. q extunc non solum a consilio &
scribendo se abstineat. s; ab hys omnino recedant qm si ude clerici p u-
num mensem sustinuerint. ex tunc pculū bñficioz suoz murrant
ita q ipsoz bñficia alijs conferti ualeant / necnō inhabiles ad alia capi-
enda extali mora reddantur. Adhec aduocatos qui pōctmū ul defen-
sionem assumpserint quozlibet clericorū detentoz ac eos qui occultū
etiam eis dederint consilium uel litās excusatiōnis dictauit ul scrip-
serint aut litās quascumq; et a superiore impetrauerint quib; libera-
tiōne clenci uel refusione dampnoz ac satisfactiōne ecce se qq; m-
de facto ualeat colorare nisi p̄us clericum dimiserit. ablata restituit

in auctoritate
et ceteris
et ceteris

in auctoritate
et ceteris
et ceteris

23 Julii 1260

per facta
et ceteris
et ceteris

in auctoritate
et ceteris
et ceteris

et ceteris
lus m
nitra
liqua
iuen
neat
capit
dum
feodi
citra
epo
q cap
capit
omni
cum
temp
ipō fa
mca
men
ri ip
clenc
44
caion
coran
lan
Qu
hoc
coran
sit
non

et ecce satisfecerit de offensa excois sua in nodamus. Statuimus etiam ut nll
 lus manu fidelis. amicus ul' aliqs. hns potestatem reru clerici captiuati pro
 mittat ul' det aliqd p lib'atone ipius ul' dedando mitponat p se ul' p alios a
 liquam cautionem. Quod si contra statutum huius sacri vsily in casu hi'
 tuentus fuit aliqd dedisse aut pmisisse mitanto dyocesano pene nomine te
 neatur. Adhucientes q' si detentor clerici p unu mensem dicum detinuerit
 captiuatu aut eo dimisso infra annu a tempore captiuati clerici qputan
 dum satisfactione neglecta non obtinuerit se absolu extunc ab omibz
 feodis cadat ipso iure que a quibz cumq' ecclis noscitur obtine. Hec oia
 circa captiuatores epoz multo fortius uolumus obseruari. eo adiecto q'
 ep'o captiuato clerici defamilia captiuatoris statim recedere teneat quod
 q' captiuatores tales ip'o sco no solum a iure cadant ppetuo feodorz que
 captiuitatis tempore a quibz cumq' ecclis obtinebant. Veru etia ip'o iure cu
 omni posteritate sua fiat inhabiles metrum ad feoda quelibz a quibus
 cumq' ecclis optmenda ac bona eoz que hebent quelibet captiuitatis
 tempore p'prietati eccliarz amplificent ac hi qui feoda eis duxint cedenda
 ip'o facto suam excois incurtant q' si proximi dnu feodorz feoda illa a quibz
 in casibz pmis epoz uel clericor' captiuatores ceciderint infra unum
 mensem ul' alius concedere uel ad se neglexerint reuocare extunc feodo
 ru ipoz collato ad supioze p'prietate deuoluat q' de occisoribz et muelatoribz
 clericor' multo fortius uolumus obseruari.

Qd nullus de
 ut pmitat p
 dno p'prietate

De pen. ult. in
 detinere clericu
 si i' annu neg
 erit se absolu

De ep'o
 captiuato
 maior p'prietate
 infligit
 q' d.

No de pen
 p'prietate
 dno p'prietate

Statuit et h' idem dñs. **S** in usurarios omnes q' cunctis diebus dñi
 cis et festiuis p'locor' plebanos et eoz uicarios aucte nra exco'mu
 cationis sua publice pferat ita q' qui publice exercent usuras aut a
 coram eccl'a de usura conuicti fuerint ul' confessi. aut qui p'iuatos uel
 laru p' usurarius sunt publice p'damati excoicent solen. nra noiatim
 Qui uo de usure uicio sola sunt suspitione notabiles nisi datis sibi sup
 hoc a p'elatis plebanis siue uicariis ^{termino} criminis se delin' uicio legitime
 coram eccl'a expurgarint et debitores usurarium et fideiussores datos for
 sitan sup eis absoluerint simplicit' et publice ab usuris excoicent s'it
 nominatim. cum illis qui soluunt eis usuras nec accusant eos p'

De usura
 i' p'prietate
 et occul'to

199

officia usurarios
recipiant
ad
coronam altaris
ad ecc. sepulchra

solutionem factam eisdem infra mensem. Ab usurariis aut manifestis uice
latamē. qsilum nullus omnino oblationes accipiat nec ad emūone
admittat altaris. nec si in hoc pōo decesserint recipiant ad eccāsticam
sepulturam. Qui autem contra premissa fecit ea q̄ recepit restituere
opellat. ⁊ donec scdm nrm arbitrium satisfecerit. ab ^{officiis} hostij sui maneat
executione suspensus. tales aut si iam respiscere curauerint ap̄ro.
demū post restitutionem oīm que male extorsērunt p̄ usurarios p̄
uitatem. si ad restitutōm oīm ip̄oz suffecerint facultates. ul' si in totū
soluendo nō fuerint. p̄us restituta ea adquam sufficerent portione
⁊ de rediendo residuo fortune tenpe p̄igūoris. eis. ul' eoz si ex tant
heredibz. a quibz extorsērūt usuras. aliquā paupibz. seu p̄us locis
iuxta ordinatōm sedis nre. aut archidiaconoz. De satisfactōne
eccē. ydonea p̄stata cautione. ab eide iudicibz. aut archidiaconis
absolutionis bñficiū consequūt. Nos enim solū talū absolōnem
eis diximus q̄mittendā. ne p̄ quozdam sacerdotū simplicitatem
⁊ p̄ maliciam alioz qui circa restitutionē h' p̄riū questum q̄runt.
non salutem animarū. uel comodum proximoz. quibz ē merito
restitutio faciēda. circa usurarios aliquid incongruum statu
atur. Quod si usurarij prescripti spe finalis p̄nie ⁊ absolōnis
extreme clauēs eccē sanū contempserint. ⁊ temere sustinuerint a
nathema. seq; in extremis absolui petierint iuxta p̄uisionē futfla
riensis concilij. non statim sub p̄prio iuramento eis erit absolutio
impendenda. nisi p̄us cuncta male extorta restituāt. dim in t̄m in
bonis mobilibz. ul' imobilibz. hēant q̄ restituere ualeant uniuersa.
ul' saltē t̄m refundant q̄ntum ip̄oz se extendunt facultates. ⁊ de
reliquo refundendo ⁊ satisfaciendo eccē. sanitate ⁊ copia rez nacta.
cederint fideiussōres ydoneos. consanguineos. ⁊ affines. q̄ si fideiuf
sōres tales non ex titerint. ⁊ in eis apparuerit uere p̄nie signa certa.
recepto sub forma prescripta p̄prio iuramēto. admittant ad p̄nie ⁊
eūctie sacramētū. s; in penam diuturni contemptus clauū eccē
⁊ t̄orem alioz. negetur eis extrema unctio ⁊ eccāsticā sepultura.

in absoluendi
iuramentis

de denega
rethore ep̄me
unioz p̄p̄

nisi forte
ri. Ad qu
⁊ p̄nie sig
si forsitā
nes. ul'
tractant
excoicati
diuina
tentia m
nis eoz
tatis non
tumus.
p̄uilegio
omni p̄
Amittē
alio cura
ul' alias
mus ob
nis coar
Quan
ban
tur in d
rus iam
me aut
rent corp
adultris.
tes. ut c
lus exm
ut pote
abstrah
dication

nisi forte suadente causa legitima hec a nobis ex grā contigerit indulge-
ri. Adque etiam duo ultima consequenda non sufficiat p̄m̄ū iuramentū /
et p̄m̄ie signa p̄missa. cum pat̄ et mat̄ male acquisita restituē sint parati-
s̄ forsitan filij contradicunt / ul' p̄ p̄entibz nolunt p̄missas exponere cautio-
nes / ul' cum uxor p̄ marito / ul' econtra. maritus p̄ uxore similia facere de-
tractant. Adicientes / q̄ si usurarij manifesti p̄ unū mensem tenē in
excoicatione durauint / ex tunc uxoribz et filijs ac p̄p̄ijs eoz mancipijs.
diuina et eccl̄astica sacramenta subtrahant / baptisinate puuloz et peni-
tencia morientium. exceptis seruentibz alijs et ancillis aductiuis et colo-
nis eoz / excois gladius ferendis. Preterea / cum delictū. p̄uilegium em̄ini-
tatis non heat et delinquentē. pena. nō dignitas merito conitetur. Ita-
tūmus. ut quilibet siue miles siue ministerialis n̄r existat / seu exquoctūz
p̄uilegio fori prescriptione p̄fūserit / sup̄ usuris / cessante in hoc crimine.
omni p̄uilegio sub n̄ris iudicibz ualeat ueniri. Cum p̄uilegiū meāt
amittē qui sui honoris. et fori tam uilit̄ ab utit̄ potestate. Sic hominibus
hic circa captiuatores. spoliatores clericoz. et eccl̄iaz / si ministeriales sint.
ul' alias gaudeant p̄uilegio. et circa fideiussores datos ab usuris / uolu-
mus obseruari / uidelicet q̄ p̄iudices n̄ros ualeant de talibus insolenti-
bus coartari.

45 **Q**uamuis eccl̄a toleret / q̄ de quuientia p̄p̄ri sacerdotis subditi ple-
banoz p̄m̄ationi q̄silio capessendo. Religiosis quibzdam confiteā-
tur in d̄um. Nolumus t̄n̄. imo sacri concilij auctē sub pena excoicationis
iam late. uetamus omnibz religiosis / ne subditos plebanoz. Maxime
aut̄ uelmas / et bicornes / aut inclusas / ac alias p̄sonas h̄i cōmuni-
cent corpe d̄nico. aut alia porrigant eccl̄astica sacramēta. puulis uel
adultis. Hoc etiam sub eadem pena religiosis omnibz firmit̄ inhibē-
tes. ut cum p̄cessionibus et stationibus sollemnibus q̄s obseruat eccl̄a gr̄a-
lis / ex institutione eccl̄e. et magne auctis. et multe opitulatiōis existant /
ut pote in quibz d̄ns honoratur uotis cōmuniibz et placatur / ne ppl̄m
abstrahant ab eisde. p̄dicationes tunc temp̄is instaurando. imo p̄p̄-
dicationibz suis sedulo p̄ponant eidem. q̄ talibz tenent̄ in esse / et q̄s

De hoc in
p̄ v̄n̄ḡr̄p̄i
conuincit

peccant se abhi' abstrahendo. eidem etiam pplō frequent' exponant qd
Ad matricem eccām in precipuis festiuitatibz tenentur accedere ac illā
sui presencia honorare. aqua sacramentoz grā in eos quasi ex fontali
gurgite in fluit et descendit. ipiq; tunc abstineant ab omnibz illecti-
uis quibz abstrahi possz. ppls. quo minus ad solennitatē ueniat sue
matris.

Homnibus et singulis sermonibz etiam breuibz q̄ntumcūq; fiat mēto
malicie tartaroz. sicq; matia pponentiū ūbum dei. p̄quam ppls aieſt
ad resistendum tyrannidi eoz. ut incitet ad supplicandū dño p̄ a iūſ-
one tam duri et duri flagelli. ac puocet ad reconciliandū se deo. deumq;
sibi dignis p̄ue fructibz gratum reddant. nec nō ad reformandū in se-
ipsis r̄munionem patris mutue. efficacit' inducant. ut diuine ultio-
nis iracundia contemptu succensa peccaminū et in celum ad deum
clamantium humilitate placeat. Item presbri qualescūq; missarū
solennia publice celebrantes. post offitio. et ante canonē dicant
cum p̄sentibz clericis. p̄. Ds uenerunt gentē. cum orōne dñica. v̄
siculo. fiat pax iūſt. et collēa. Ds aquo scā desid. flexis genibz uel
prostrati. s; prius parrochiales presbri dicant pplō in uulgar. Pen-
tenciam agite. et q; int̄m se p̄stuant. dicentes orationē dñicam.
et orient deum. ut a pestilentia tartaroz liberet pplm xpianum.
et dum sunt pulsetur campana ex una pte. ut audientes illam
deuotionem et orōnem excitent. et sic orantes hēant indulgenciā
decem dierum. Item singulis mensibz fiat inciuuitatibz cleri et
ppli cum reuēcia. deuotione. et abstinentia processio generalis.
cui exempti et non exempti inciuuitatibus intersint. ordinis ci-
uiscūq; die et loco p̄ ordinarium loci. cum consilio cathedral'
ecclesie disponendis. Induoſ. uero abbates. ceteriq; prelati cum
eoz capitulis et conuentibz. nec non et singuli sacerdotes p̄uillas
in quibus habitant. cum clero. et pplō faciant p̄cessionem gene-
ralem hi' die et loco p̄ ipsos. p̄ ut expedire uidebitur eligendis. nisi
expuisione ordinarij aliud disponatur. die uō processiois hi'.

46
De deuotione
fratru cont'
Sicut in 100.

120

Concil

ieuneti
sermo tr
nam. x
capitulo
cōte diu

Magna

ut qui
uel in di
bus uel
talis p̄ si
cedat. A
subditos
aliqua
tualibu

Cum i
huius s
ut post
tut ut
in celeſi
oresano
idem ex
ualeant
tes p̄li
quos ten
turan

Huius
scandal
dotibus
tum m

ieunetur. nisi dies dñica fuerit uel festiua / et si expedire uidebitur : sermo tunc fiat / et qui tunc hys **pres** interfuerint habeant indulgentiam . xl . dierum . Item fiat sermo singulis mensibus soli clero in capitulo ecclie cathedralis . et p illum quem decanus eiusdem ecclie duxit eligendum .

75 }

Magis concilium uniuersos sacerdotes eccliarum parochialium et capellarum ministros excommunicationi subiaceere decreuit / quicumq; alicui de plebe sua siue in uita siue in morte directe uel indirecte psuadere presumpserit . ne in ecclies conuentualibus / uel in alijs locis magis religiosis . sibi eligat sepulturam . cum talis psuasio sacris canonibus contradicat / et de auaricie radice procedat . Verum sacerdotes et ministri predicti incommunicando . subditos suos inegritudine / difficultatem ut accipimus inquit aliquando . ob hoc duntaxat quod uidem subditi in ecclies conuentualibus seu locis alijs magis religiosis sibi eligant sepulturam . Cum igitur mora in talibus piculosa sit admodum et dam . nosa . huius sacri approbatione concilii / addicimus concilio memorato / ut postquam dicti subditi peccatorum suorum confessionem fecerint ut tenentur : si rectores eorum ob hoc quod elegerunt sepulturam in ecclies conuentualibus / seu in alijs locis magis religiosis et dyoclesano subiectis / difficiles se reddiderint incommunicando eosdem / uidem extunc comunione corporis domini nri ihu cristi . recipere ualeant a quo maluerint sacerdote . Decreimus etiam . ut penes plures infra annos discretionis existentibus / ac pro his quos tenent in propria potestate . eligere ualeant libere sepulturam .

De septima ne phyloda ap. religiose.

76 }

Hec quia clerici uagabundi (qui e bardini dñr) quorum uita deo est odibilis / et detestabilis clero ipsa etiam laycos scandalizat discurrendo p terras . in uillis que carent proprijs sacerdotibus aliquando celebrare presumpunt . seu qd est uerius / quantum in ipsis est diuina officia prophanare . statumus . ut ta

De uacatione uagabundorum clericorum

les ad mandatum dyocesani seu loci archidiaconi tradantur custodie
carcerali. inuocato ad hoc si necesse fuerit auxilio brachij secularis saluis
nichilominus constitutionibus contra tales anis predecessorum pro
mulgatis.

De religioſis
q̄ nō debet
hinc cōmuniari
et de p̄ſonā ḡſariorū

Pleriq; religiosi maxime ordinis sancti benedicti non uerentur
conuiuia frequentare. seculares etiam personas ad ipsa cenobia
ad comestationes imitantes. ex quo scandalizant non solum extranei
s; etiam confratres eorum. Religio dissoluitur et modestas monasti
ca deformatur. Cum igitur iuxta sacrorum instituta canonum
et uenerabilium conciliorum decreta monacho non liceat undecumq;
pro uenerit aliquid usibus appropriare priuatis et conuiuia ac com
estationes predictas non sit dubium sumptus requirere proprios
et priuatos sacri approbatione concilij talia decreto exquatumq;
causa fieri prohibemus. Siquis autem transgressor extiterit pro qua
libet transgressione carceralem octo dierum in grauiori culpa subeat
disciplinam. Ceterum cum dicat apostolus. Nullus militans deo im
plicet se negotiis secularibus et iuxta decretum eugenij pape. Nullus
monachorum pro lucro terreno demonaſtico exire nefandissimo ausu
presumere debeat. sacrorum statuta canonum imitantes. distuctius
prohibemus. nequus monachus etiam quocumq; iudicio ecclesiastico
uel civili presumat aliquatenus aduocare nisi forte ut canon indul
get in causa sui monasterij. et hoc abbate nichilominus impante.
Huius autem statuti transgressor pro qualibet aduocatione unius
diei carcerem in culpa subeat grauiori. Abbas uero uel prior si abbatem
eo tempore de esse contingat qui penam hanc dissimulare presumpserit
graui subiaceat ultioni dyocesani sui iudicio puniend.

53

Veterum cum implerisq;
Cenobis sit hospitale ab antiquo constructum. et officium hospital
Hospitalarius uero qui tali preest officio ipsius hospitalis redditus
proprijs usibus dampnabiliter applicat quos potius deberet in usus
conuertere infirmorum. hoc sacro fauente concilio statuimus.

ut inſing
redditis
reſcriptis
si sacerdot
le officiu
fame opoz
ministeri
mus deter
ſani pro
rationes h
quod defe
natur.
unt
benef
tur fructu
relinquen
fraudat
persona ſi
prohibente
debitum
non utant
relinquan
Nota di
ſionem
tudam ſi
ſio. quan
dicitur p
ſig. cum m
dicit. cum
tulla uel

282
ut in singulis monasteriis discreti eligantur. et maturitate perfecti qui
redditus predicti officii recolligant uniuersos. In ipsis uero hospitalibus
recipiantur annu. et pascantur de decimis redditibus senes. infirmi. et decrepi-
ti sacerdotes. qui pro debilitate corporis non ualent nec debent sacerdotia-
le officium exercere. ne ipsos quos ministerii nostri cooperatores habuimus.
fame oporteat miserabiliter interire. Vel necessitate cogente in uitium
ministerii nostri. et obprobrium ordinis clericalis. implatis (quod homi-
nis detestatur) miseris mendicare. Statuimus etiam ut dyoce-
sani provideant ne in aliquo hospitali recipiatur aliquis qui susten-
tationes habere debeat in hospitali eodem. nisi primitus signum ali-
quod deferat in uestis mutatione pro quod ab alijs secularibus discer-
natur.

^{reuelatione}
Sunt non nulli qui anno gratie. qui pro reuelatione debitorum infructibus
beneficiorum defunctis clericis est concessus. dampnabiliter abutun-
tur fructus ipsius anni consanguineis suis uel alijs quibus uoluerit
relinquentes. ex quo puenit duplex iniuria ecclesie scilicet et persone.
Fraudatur enim ecclesia pro dictum anni spatium seruitore. Priuatur etiam
persona succedens in percipiendis fructibus iure suo. quod decreto fieri
prohibentes sacro approbante concilio statuimus. quod nisi pro reuelatione
debitorum que tamen aliunde solui non possunt. Anno gratie clerici
non utantur. Vel nisi ipsius anni fructus. pro aliqua pia causa ipsi
relinquant ecclesie. a qua idem beneficium habuisse noscuntur.) 2 finis)

Nota differentiam. inter excommunicationem. interdictum. et suspensio-
nem. Nam proprie excommunicatur persona. ut. q. iiii. Engel-
tuidam. suspenditur similiter persona quoniam ab officio. quoniam ab bene-
ficio. quandoque ab utroque. ex. d. purga. ca. in sollicitudines. Inter-
dicitur proprie locus. ut ciuitas. castrum. regnum. extra de uerbis
sig. cum impubus. Item non dicitur quod generale interdictum. non solum
dicitur cum regnum uel prouincia interdictione subicitur. sed etiam cum
uilla uel castrum. uel ciuitas interdictione subicitur. generale dicitur.